

2016-12-15

Dnr: 511-1143-16

Natura 2000-områdets namn och områdeskod
Fräkensjön, SE0210272

Områdestyp/status

SAC (Särskilt bevarandeområde enligt EU:s art- och habitatdirektiv)

Regeringen godkände utpekande av området i juli 2000.
Tidigare bevarandeplanen fastställdes av Länsstyrelsen i mars 2009.
Denna bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen den 15 december 2016.

Områdets storlek

5,1 ha

Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Kod	Namn	Areal
3140	Kransalgsjöar	0,9 ha
7140	Öppna mossar och kärr	2,3 ha
7230	Rikkärr	0,9 ha
91D0	* Skogbevuxen myr	1,0 ha

* Bevarandet av naturtypen har hög prioritet inom EU.

Naturtypernas utbredning visas på karta, bilaga 1.

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivets bilaga 2

- 1042 Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*) (ej regeringsanmält)
1902 Guckusko (*Cypridium calceolus*)
1903 Gulyxne (*Liparis loeselii*) (ej regeringsanmält)

Ägarförhållanden

Bolag.

Kommun

Tierp.

2016-12-15

Dnr: 511-1143-16

Översiktlig beskrivning av området

Natura 2000-området Fräkensjön ligger tre kilometer nordost om Sikhjälma på Hållnåshalvön i Tierps kommun. Fräkensjön med närmaste omgivning utgörs av ett myrkomplex med topogena kärr, mosse, skvattramtallmosse och tjärn. I myren finns också en göl, vilken liksom tjärnen omges av gungflyn av mjukmattekaraktär. Kärren är glest till tätt bevuxna med tall. Vegetationen i myren varierar från fattiga ristvuvsamhällen till axagkärr. Gölgroda har tills nyligen funnits i området och tranor häckar på myren.

Bevarandesyfte

Bevarandesyftet med Natura 2000-området Fräkensjön är att bevara eller återställa gynnsamt tillstånd för de prioriterade bevarandevärden som anges nedan. Även prioriterade bevarandeåtgärder anges nedan.

Länsstyrelserna ska enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ta fram bevarandesyften för alla Natura 2000-områden.

Bevarandesyftet används tillsammans med beskrivningarna av områdets livsmiljöer och arter vid tillståndsprövningar som rör området, enligt 7 kap 28a – 29 §§ miljöbalken.

Bevarandesyftet ger även vägledning om hur myndigheterna behöver arbeta för att prioritera Natura 2000-områden i det fortsatta skyddsarbetet enligt 7 kap. 27 § miljöbalken och 16 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Prioriterade bevarandevärden:

- Naturtyperna kransalgsjöar, skogbevuxen myr samt rikkärr.
- Arterna gulyxne samt citronfläckad kärrtrollslända.

Motivering: Artrikt rikkärr med orkidéer.

Prioriterade bevarandeåtgärder:

- Skydda området som naturreservat.
- Regelbunden röjning av de öppna våtmarkerna.
- Vid skogsbruk på intilliggande mark ska en buffertzon lämnas mot området då kantzonen som inkluderas i naturaområdet inte ger ett tillräckligt skydd mot exempelvis näringsläckage.

Beskrivning av naturtyper och arter

3140 – Kransalgsjöar (0,9 ha)

Naturtypen består av kalkrika sjöar med näringsfattig och klart vatten och en bottenvegetation som domineras av kransalger. De är påverkade av den kalkrika

2016-12-15

Dnr: 511-1143-16

jordmånen vilket gör att vattnet ofta är basiskt. Vattnet i denna naturtyp är alltid mer eller mindre näringsfattigt, speciellt fattigt på fosfor som binds av kalken.

Bottensedimenten är ofta en alggyttja innehållande blågrönalger. På alggyttjan växer kransalger. Kalkbleke lägger sig på alger, stenar och bottenmaterial. Kring sjöarna växer ofta olika halvgräs.

Fräkensjön med intilliggande göl är starkt påverkat av det kalkhaltiga grundvattnet. I tjärnens och gölens direkta anslutning utbreder sig gungflyn uppbyggda av bl.a. brunmossor. Gotlandsag växer i kanten och vit näckros finns i tjärnen.

Naturtypen är känslig för förändringar i hydrologin såsom dikning eller andra avvattningsföretag i eller i anslutning till vattnet. Naturtypen kräver också oförändrad näringsbelastning varför läckage från enskilda avlopp, skogsavverkningar i tillrinningsområdet etc. kan vara ett problem. Utsättning av främmande arter eller fiskstammar kan leda till problem för befintlig fisk och för den typiska kransalgsvegetationen i dessa vatten är utsättning av karpfiskar, speciellt gräskarp, ett direkt hot.

7140 – Öppna mossar och kärr (2,4 ha)

Mossar eller fattiga till intermediära kärr som är öppna eller mycket glest trädbevuxna. Vitmossor dominerar i bottenskiktet.

Större delen av myrmarken kring fräkensjön utgörs av gungflyn respektive en svagt välvd mosse där olika vitmossor dominerar bottenskiktet. I övrigt växer här kallgräs, rosling, tranbär, kråkbär, dybladbra, vattenklöver, tuvsäv, vitag, brunag, taggstarr, vitstarr, dystarr, vass, blåtåtel, odon, pors, skvattram, stor- och rundsileshår etc. Vissa delar har gungflykaraktär och vissa delar är under vatten. Spritt i hela myren finns ristuvor och här finns växer senvuxen tall. I övergången från öppen myr till skogsbevuxen myr finns allt mer och större tallar och risvegetationen ökar i omfattning.

Myrmarker är känsliga för förändringar i hydrologin och hydrokemin varför dämning eller avvattningsföretag såsom dikningar inte får förekomma i eller i anslutning till kärren (annat än i naturvårdsändamål). Spridning av exempelvis aska och gödningsämnen i och kring naturtyperna ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Även förändringar i trädskiktet kring myren liksom igenväxning i myren är ogynnsamt. Torvbrytning får inte ske.

7230 – Rikkärr (0,9 ha)

Myrar och kalkrika källmiljöer där ständig tillförsel av baskatjonrikt vatten från omgivningen sker. Detta medför att pH-värdet i myren vanligen är 6 eller högre. Rikkärr är i näringsfattiga till måttligt näringsrika eftersom kalcium komplexbinder fosfat.

Området kring och öster om Fräkensjön utgörs av rikkärr och i sydöstra delen av området finns ett parti med extremrikkärskaraktär. Här finns en kalktålig/kalkberoende flora och fauna med exempelvis axag, snip och korvskorpionmossa. Karaktäriserande för rikkärr är den ständiga tillförseln av mineralrikt vatten från omgivningen. pH-värdet är högre än i omgivande myrtyper, vanligen 6 eller högre. Vegetationen domineras av olika stråväxter och örter. Bottenskiktet byggs upp av s.k. brunmossor eller i vissa fall vitmossor. Närmast gölarna finns mjukmattegungflyn, huvudsakligen bestående av kärrklomossa. Ruggar av ag finns i kanten av Fräkensjön.

Myrmarker är känsliga för förändringar i hydrologin och hydrokemin varför dämning eller avvattningsföretag såsom dikningar inte får förekomma i eller i anslutning till kärren (annat än i naturvårdsändamål). Spridning av exempelvis aska och gödningsämnen i och kring naturtyperna ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Även förändringar i trädskiktet kring myren liksom igenväxning i myren är ogynnsamt. Torvbrytning får inte ske.

91D0 – *Skogsbevuxen myr (1,0 ha)

Myrar (mer än 30 cm djupt torvtäcke) som är bevuxna med barr-, bland- eller lövskog. Kantzonen mellan trädklädd och öppen myr är ofta betydelsefull för insekter som kräver båda miljöerna.

Fräkensjöns Natura 2000-område omgärdas av skogsbevuxen myr vars trädskikt är dominerat av tall. I väster är beståndet klart påverkat av skogsbruk och här är träden kring 70 år och död ved saknas. Närmare den öppna myren samt öster och söder om finns mer naturskogslika olikåldriga bestånd med äldre träd och död ved. I vissa partier förekommer rikligt med björk och al. Tallmossarna är fattiga på kalk och har en vegetation med ett ris- och buskskikt av skvattram, blåbär, pors, ljung, lingon, odon, tranbär och kråkbär och ett fältskikt med bl.a. hjortron, vattenklöver, tuvsäv och tuvull. I bottenskiktet förekommer rikligt med vitmossa. Trädpiplärkan häckar här. I de delar där lövträd förekommer är marken rikare och här växer även skogsnycklar och skogsknipprot.

Skogbevuxna myrar känsliga för förändringar i hydrologin och hydrokemin varför dämning (annat än i naturvårdsändamål) eller avvattningsföretag såsom dikningar och torvbrytning inte får förekomma i eller i anslutning till myren. Naturlig dynamik måste få råda med stormfällningar, översvämningar och insektsangrepp vilket ger upphov till viktiga strukturer såsom död ved och gamla träd. Skogsbruksåtgärder kan också skada värdena varför avverkning, markberedning, plantering etc. inte får förekomma. Spridning av till exempel aska och gödningsämnen i och kring naturtypen ger stora förändringar på vegetationens artsammansättning.

1042 – Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)

Citronfläckad kärrtrollslända lever i vegetationsrika dammar, myrgölar, mindre sjöar och i deltaområden, samt i tät bevuxna vikar av större sjöar. I södra Sverige kan

2016-12-15

Dnr: 511-1143-16

arten lokalt vara tämligen allmän i igenväxande torvgravar. Förekomst av öppna vattenytor är nödvändigt under äggläggningen. Frånvaro av fisk är gynnsamt. Larven förekommer i strandnära vatten där den lever som rovdjur på vatteninsekter och kräftdjur. I Fräkensjön är arten påträffad i öppna kärrpartier omkring själva sjön.

Det största hotet mot arten är ökad beskuggning av småvatten på grund av forskogning. Arten är starkt gynnad av solöppna miljöer. Andra hot är exploateringar som påverkar livsmiljöns hydrologi samt övergödning som leder till att vegetationen blir så tät att ingen vattenspiegel återstår.

1902 – Guckusko (*Cypripedium calceolus*)

Guckusko blommor i juni-juli med mycket stora blommor som vanligen sitter ensamma i toppen av stälken. Guckusko pollineras av små bin som lockas av blommans doft. En guckuskoplanta utvecklas långsamt och det kan ta över tio år innan den går i blom. Arten förekommer särskilt i mindre gläntor i fuktig, örtrik blandskog. Arten gynnas av kalkrik jordmån, rörligt markvatten, och halvöppna förhållanden. Guckuskos förekomst och status i Fräkensjön är oklar.

Guckusko missgynnas av skogsbruk genom körskador, liksom ett alltför drastiskt öppnande av trädsiktet. Ändrad hydrologi kan vara mycket skadligt för guckuskobestånd. Insamling och uppgrävning liksom trampsador kan lokalt vara ett hot.

1903 – Gulyxne (*Liparis loeselii*)

Gulyxne växer främst i öppna eller glest träd- eller buskbeklädda extremrikkärr med rörligt yttnära grundvatten. Den är kalkkrävande och kräver troligen även en viss mängd mineraler/närsalter. Gulyxne gynnas av att livsmiljön hålls någorlunda solöppen. Dessutom är det önskvärt att smärre markblottor finns regelbundet i området så att nyetablering av individer kan ske. Gulyxne växer i rikkärrspartier runt Fräkensjön. Kunskapen om arten i området är bristfällig men troligtvis är populationsstorleken liten.

Åtgärder som påverkar hydrologin är ett hot mot arten, liksom igenväxning av de öppna kärrmiljöerna.

Bevarandemål

3140 Kransalgsjöar

Arealen ska vara ca 1 ha. De hydrologiska förhållandena ska vara opåverkade och sjöarna ska vara relativt näringsfattiga. Sjöarnas vatten ska vara klart och neutralt. Vass, flytbladsväxter och annan övervattensvegetation förekommer ytterst sparsamt. Vattenkvaliteten ska vara god, i enlighet med vägledningen för naturtypen. Sjöns botten ska ha en rik vegetation av typiska arter, t.ex. olika arter av kransalger.

7140 Öppna mossar och kärr

Arealen ska vara minst 2,4 ha. Våtmarkerna ska vara öppna eller mycket glest trädbevuxna. De hydrologiska förhållandena ska vara opåverkade av dikningsingrepp. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska arterna bör ske. I kärren växer olika arter av mossa, typiska arter är till exempel olika vitmossarter.

7230 Rikkärr

Arealen ska vara minst 0,9 ha. Kärren ska ha en i stort sett öppen struktur och får inte vara igenväxta med träd eller buskar. De hydrologiska förhållandena ska vara opåverkade av dikningsingrepp. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska arterna bör ske. Typiska arter är till exempel korvskorpionmossa, slätterblomma, ängsnycklar, axag, klubbstarr, grönstarr och snip. Stora bestånd av negativa indikatorarter som till exempel vass, blåtåtel eller älgört får inte förekomma.

91D0 *Skogsbevuxen myr

Arealen ska vara minst 1 ha. Skogen ska vara flerskiktad och rik på stående och liggande död ved samt gamla och grova träd. Trädskiktet i ska domineras av tall med inslag av lövträd, andelen gran ska vara liten. Grova och vidkroniga tallar är solbelysta och är inte trängda av andra träd. Hydrologin ska vara ostörd. Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de för naturtypen typiska och karaktäristiska arterna bör ske. Typiska arter är till exempel kornknutmossa och stjärnstarr. Karaktäristiska arter är t.ex. odon, skvattram, tranbär, hjortron och gråstarr.

1042 Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)

Arten ska reproducera i Fräkensjön. Sjöar och gölar i området får inte utsättas för övergödning, försurning, igenfyllning eller dränering/vattenuttag. Vattenspegelns yta ska bibehållas och får inte påverkas av ökat vegetationstäck. Öppna kärrytter omkring sjöar och gölar ska vara öppna och solbelysta och får inte växa igen med sly.

1902 Guckusko (*Cypripedium calceolus*)

Exemplar av guckusko ska årligen blomma i området. Arten förekommer särskilt i mindre gläntor i fuktig, örtrik blandskog. Dessa miljöer får inte bli igenväxta av träd eller buskar, det får inte heller ske för stor eller plötslig utglesning av trädskiktet på växtplatsen. Hydrologin ska vara ostörd.

1903 Gulyxne (*Liparis loeselii*)

Gulyxne har en livskraftig population i området och förekommer spritt i öppna kärr. Rikkärret får inte bli igenvuxet av träd, buskar, pors eller vass och de hydrologiska förhållandena är gynnsamma för arten.

Bevarandetillstånd idag

Kunskapen om områdets tillstånd är dålig. Eventuellt behov av röjning i öppna kärrytor samt åtgärder för att återställa en naturlig hydrologi bör utredas. Enligt bedömning baserad på flygbilder och underlag om dikning i området har dock Fräkensjön gynnsamt bevarandetillstånd.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

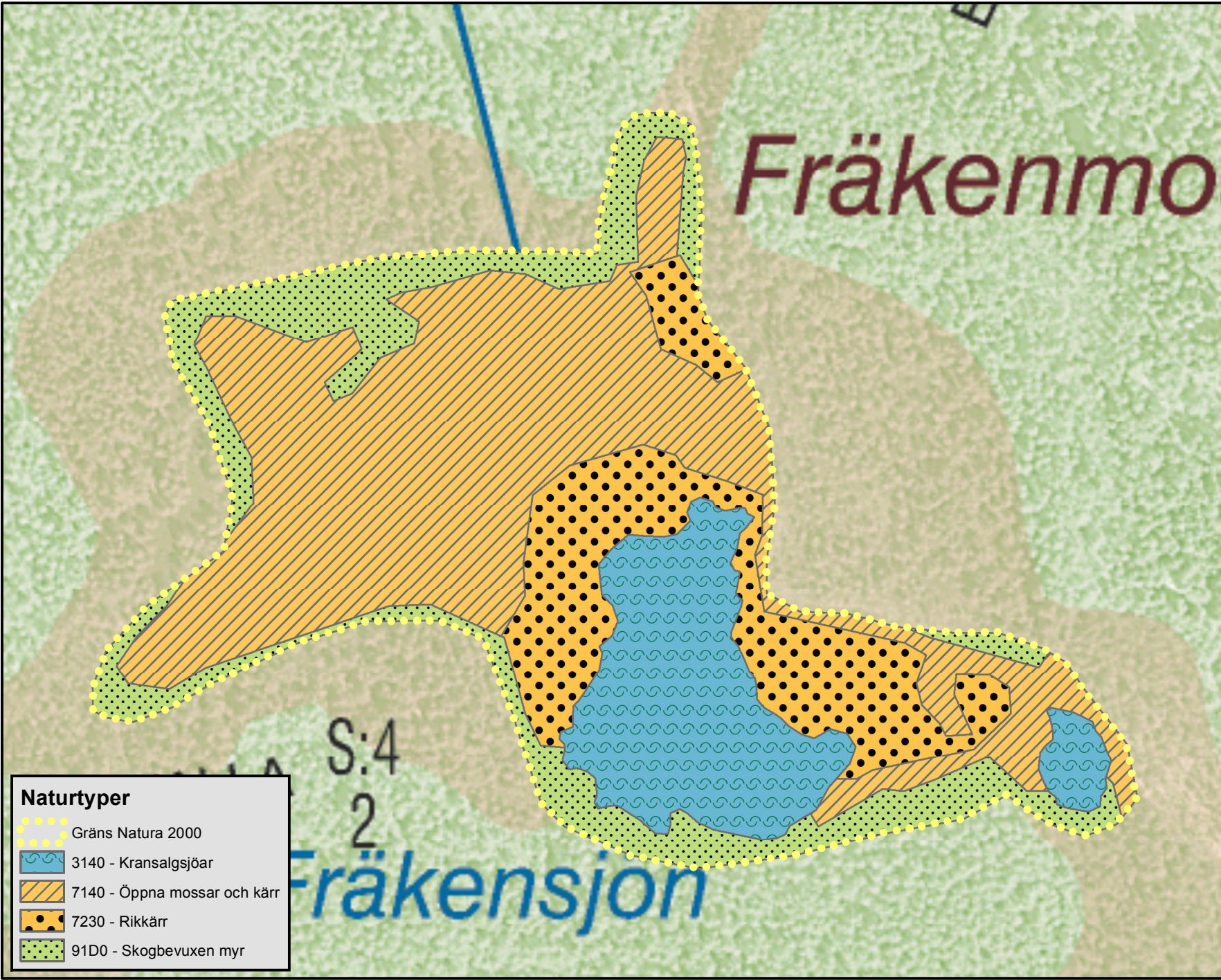
- Skogsbruk inom området.
- Skogsbruksåtgärder på mark som gränsar till området kan, om man ej lämnar en tillräckligt bred buffertzona, orsaka näringsläckage som påverkar Naturaområdets våtmarker och sjöar negativt.
- Ogynnsam igenväxning av tidigare öppna kärrytor.
- Befintliga diken, nydikning eller annat som kan bidra till markavvattning.
- Övergödning av vatten- och våtmarksmiljöer, vilket orsakar igenväxning och förändrad artsammansättning.
- Brist på död ved.
- Minskad andel lövträd och tall.
- Igenväxning av gran, förtätning av skogarnas krontäckning.
- Minskad andel grova träd.
- Oaktsam röjning eller kraftig markstörning.
- Utsläpp och spridning av bekämpningsmedel, olja och kemikalier.
- Införsel och förekomst av främmande arter, ex. karp.
- Anläggning av nya vägar.
- Torvutvinning.

Bevarandeåtgärder

- Skydda området formellt och förbjud skogsbruk och exploatering.
- Eventuell igenläggning av diket som avvattnar området.
- Regelbundna röjningar i våtmarken.
- Stor naturvårdshänsyn ska tas vid avverkning av skogarna runt området och en buffertzona behöver lämnas mot våtmarken. Är dock ej nödvändigt om en tillräckligt bred buffertzona kring våtmarkerna inkluderas vid framtida formellt skydd.
- Se över möjligheten att införa visst bete eller slåtter i de öppna kärrarna.

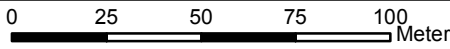
Bilaga

1. Naturtyper enligt Natura 2000.

Naturtyper

	Gräns Natura 2000
	3140 - Kransalgsjöar
	7140 - Öppna mossar och kärr
	7230 - Rikkärr
	91D0 - Skogbevuxen myr

1:2 000

© Lantmäteriet/Länsstyrelsen

Bilaga 1. Naturtyper enligt Natura 2000.
 Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län,
 Bevarandeplan 2016-12-15,
 dnr 511-1143-16.
Natura 2000-området
Fräkensjön,
SE0210272,
 Kommun: Tierp.